

הנושא, מוזמן לקרוא את הספר המרתק ולגלות באמצעותו פנים אפגניות לא מוכרות, בכללן פנים נשיות, הכלואות אמנם בברקה, אך חושפות, מבעד לתחרת העיניים הסבוכה, אהבות ושנאות, תקוות ואכזבות ומעל לכל - יכולת הישרדות מדהימה ודבקות בחיים.

יהודית רונן

עודד פלד

אוסנה סירסטאד

□

בְּאֵהָבְתִי אוֹתָךְ רַחֲמֵי יְרוּשָׁלַם
בְּאֵהָבְתִי אוֹתָךְ פְּלִלְתֵי מוֹת
כִּהְיִן מִפְּטָם, מִדְּשֵׁן-עֶנְג
פְּרֵת-בְּשֵׁן נוֹסַכְתָּ נֶסֶךְ
זוֹכַחַת בְּבֵית-מִטְבְּחֵים
תִּגְרָנִים רוֹכְלִים חֲלָפְנִים
גַּם נוֹשְׁכֵי נֶשֶׁךְ בְּךָ עֵת
דֵם נְבִיאִים בְּרֹאשׁ
חוֹצוֹת נֶגֶד

עֵיר עוֹכֶרֶת הָיִית
לְזוֹנַת-רֵיחַ קָרְיָה נְאֻמָּה

בְּאֵהָבְתִי אוֹתָךְ שְׁבֵתֵי יְרוּשָׁלַם
זְכֵרְתִי לְכֵתִי גֵיא צְלָמוֹת
וְאֲדָנִי עֲמָדֵי גַם
זְאֵבָה נְאֻמָּת
שֶׁהֲצִילָה נִפְשִׁי בְּלֵיל
רְפָאִים וְאֵימָה.
זְכֵרְתִי לְכֵתִי וְאֲדָנִי עֲמָדֵי.

בְּאֵהָבְתִי אוֹתָךְ אֶתְפִּיל לְיְרוּשָׁלַם
בְּט' בָּאֵב אֶשְׁאֵל שְׁלוֹמָךְ
תַּעֲרַג נִפְשִׁי יוֹם אֲדָנִי

וְאִם יִשְׁאֵל הַמְּלָאךְ
[לוֹ יִשְׁאֵל]
עֲלֶיךָ אֲבָקֶשׁ כִּי
לֹא יֵהָא זֶה גֵיא הַרְגָה
לֹא יוֹם מֵר וְנִמְהָר
כִּי אִם רַךְ וְנִכְמָר
יוֹם תַּחֲסִי בוֹ
בְּסֵתֵר עֲלִיוֹן

מערביות. פעילותם הטרוריסטית-האיסלאמיסטית הגיעה גם לאירופה. חשוב גם להזכיר, כי אפגניסטאן, ארץ התווה ובוהו, חולקת גבול משותף עם איראן ועם פקיסטאן, הראשונה על סף בעלות על נשק גרעיני והאחרת, ניכסה אותו כבר מזמן. זו רק סיבה אחת מדוע אפגניסטאן עומדת במרכז ההתעניינות העולמית.

אוסנה סירסטאד, עיתונאית נורווגית שסיקרה את המלחמה נגד הטליבאן באפגניסטאן ושליוותה את חיילי הקומנדו של "הברית הצפונית" הידידותית למערב, הגיעה עם תום הלחימה אל קאבול הבירה, שתפארתה על עברה. בדומה לרוב הכתבים הורים, הגיעה גם היא אל חנות הספרים של סולטאן, "איש נאה ששערו שיבה...", ספר היסטוריה מהלך על שתיים". סולטאן, האיש שעל פיו יישק דבר במשפחתו והחי עם אמו ביבי גול ועם אחיו, הוא אוהב ספרים מושבע. התנהגותו העריצה, מטילת המורא וחסרת החמלה כלפי הסובבים אותו ובכלל זה בני משפחתו, מעידה כי לא כל מי שאוהב ספרים אוהב גם אנשים. עם זאת, סולטאן מקרין כבוד, תאב דעת ומפרנס בחריצות את בני ביתו. העיתונאית הזרה מוזמנת אל משפחתו וזוכה באמון בני הבית. היא אוכלת מפתם, שווה בבית המשפחה יומם וליל ולובשת את הבורקה. מבית זה היא חושפת לקורא צוהר אל חיי היומיום בקרב החברה העירונית בקאבול. ההצצה אל החיים האמיתיים של המציאות האפגנית ושל משפחה אפגנית וסביבתה, מספקת לקורא ידע רב והנאה צרופה.

הספר מוכר הספרים מקאבול כתוב היטב והוא מלווה בייעוץ מדעי של ד"ר שאול שי, שלא פסח על הארת המושגים והסברת התהליכים המסייעים לקורא לנתב את דרכו בעלילת הספר. מוכר הספרים בקאבול הרוויח בכבוד רב את מקומו על מדף הספרים העוסקים באפגניסטאן, שזכו לאחרונה לתרגום לעברית, כולם מאנגלית. עם זאת, אין הוא דומה לדודף העיפוניים (שמכירתם והעפתם אל-על נאסרה על ידי משטר הטאליבן) וגם לא למסע של פרוזנה או לטיא-סאר, שכן נקודת המבט שלו על הוריה האפגנית מיוחדת לו. לכן, גם מי שכבר קרא על אפגניסטאן ונדמה לו כי מיצה את

על השבר הסוני-השיעי באיסלאם ועל עלי, שהאמונה האפגנית מייחסת את מקום קבורתו למזאר-א-שארף ולא לנג'ף שבעיראק. על פי האמונה האפגנית, חששו חסידיו של עלי שמא ינקמו אויביו בגופתו ולכן הוציאו אותה מקברה בנג'ף, העמיסה על גב נאקה לבנה והחליטו, כי במקום שבו לא יעמוד כוחה של בהמת המשא והיא תתמוטט, שם יקברו את עלי. וכך אמנם אירע, ממשיכה המסורת האפגנית ומספרת, והמקום נקרא לימים מזאר-א-שארף, שמשמעותו קברו של הנעלה.

אכבר אוהב הספרים, אותם הוא רוכש בחנות אביו של מנסור בקאבול, משתעשע במהלך מסעו אל קבר עלי בהקראת קטעים מספר שהוציא לאור משרד התיירות האפגני בעידן אחר, ב-1967, עת שלט באפגניסטאן משטר מלוכני. כאשר הם חולפים "על פני הדרך המנוקבת ככברה" אשר במישור שומאלי "שסוע הקרבות והמקום הממוקש ביותר בעולם", מקריא אכבר למנסור תיאורים מימים אחרים, שאותם מנסור הצעיר אינו מכיר כלל, משום שנולד אל תוך המלחמה. "על אם הדרך", כתוב בספר התיירות הממשלתי, "ילדים מוכרים מחרוות ורודות של פרחי הצבעונים. בתקופת האביב מושכים את עין המטייל עצי דובדבן, משמש, שקד ואגס. מראות של פריחה מדהימה מלווים את המטייל עד לקאבול". מנסור ואכבר מגיבים בכאב, שכן "באביב הזה כל שנראה לעין הוא עץ דובדבן אחד ואולי שניים, שעמד להם כוחם... [הם] שרדו את ההפצצות, הטילים, את שלוש שנות הבצורת ואת הבארות המורעלות". בכל מקרה, "ספק אם מישוה יוכל לפלס אליהם נתיב חף ממוקשים כדי לקטוף את הדובדבנים שעל ענפיהם" (עמ' 152). הדובדבנים הם סמל לכל הטוב שהיה יכול להיות, אך איננו. עם זאת, מבעד ל"אין" מבצצים חיי היום יום בחיונותם, שזורים בנימי הומוור.

הספר מוכר הספרים מקאבול הוא ספר חשוב ביותר להכרת ההיסטוריה המודרנית, הסבוכה והאומללה של אפגניסטאן. רווח חשוב נוסף לקורא הוא הכרת ההנהגה והחברה האפגנית, או לפחות חלקים ממנה. אפגניסטאן אינה יורדת מכותרות החדשות הבינלאומיות ומי שיקרא את מוכר הספרים מקאבול ייטיב להבין את ההתפתחויות הצבאיות, המדיניות והחברתיות במדינה זו, שכל הקורה בה חורג מן הוריה המקומית ומשפיע על העולם כולו. לא רק ארצות הברית - שחוותה מתקפות טרור בשגרירות שלה בטנזניה ובקניה ב-1998, ולאחר מכן בניו יורק בספטמבר 2001, אשר להן היה אחראי ארגון אל-קאעידה בראשות אוסמה בן לאדן, המסתתר מאז, על פי הסברה המקובלת, באחד מאזוריה של אפגניסטאן - אלא העולם כולו הוכה בטרור אלקאעידה. באפגניסטאן צמחו המוג'אהדין, שנלחמו לגירוש הפולש הסובייטי (1979-1989) ושלימים תפקדו כחיילי אלקאעידה. לא מעט מהם חזרו לארצות מוצאם בעולם הערבי והשתתפו במתקפות טרור נגד משטריהן ונגד מטרות